

STORTINGET

Innst. 239 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:108 S (2024–2025)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Margret Hagerup, Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og Kari-Anne Jønnes om lovfestet rett til barnehageplass for barn født i desember, innen utgangen av måneden de fyller ett år

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at barn født i desember får rett til barnehageplass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år, på lik linje med barn født i september, oktober og november.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun har uttalt seg om forslaget i brev av 24. mars 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Linda Hofstad Helleland og Kari-Anne Jønnes, fra Senterpartiet, Kjerstin Wøyen Funderud og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Komiteen viser til at gjennom barnehageforliket i 2003 ble det besluttet at alle familier som ønsket det, skulle få tilbud om barnehageplass. Retten til barnehageplass følger av barnehageloven § 16. Alle barn har rett til barnehageplass, men retten inntreffer ved ulik alder avhengig av når på året barnet er født. Barn som fyller ett år senest innen august, har rett til barnehageplass fra august samme år, mens barn født i september, oktober og november har rett til plass fra måneden barnet fyller ett år.

Komiteen vil understreke betydningen av full barnehagedekning, både for å inkludere barn tidlig i barnehagen og for foreldrenes mulighet til å delta i arbeidslivet.

Komiteen merker seg statsrådens uttalelse, som understreker at en utvidelse av rett til plass fra fylte ett år for alle barn vil medføre behov for å finansiere om lag 3 100 nye barnehageplasser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre,

viser til at rett til barnehageplass for barn født i desember er en viktig likestillingssak og et spørsmål om å gi disse barna like muligheter fra start.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at barn født i desember får rett til barnehageplass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år, på lik linje med barn født i september, oktober og november.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det er et mål at barn skal få plass i barnehagen uavhengig av når på året barnet er født.

Dette flertallet viser til tilbakemeldinger fra barnehagesektoren om en krevende bemanningssituasjon. I sin uttalelse til komiteen skriver statsråden at en utvidelse av rett til plass fra fylte ett år for alle barn vil medføre behov for å finansiere om lag 3 100 nye barnehageplasser, og vil stille ytterligere krav til bemanningen og den pedagogiske virksomheten i barnehagene. Videre har Kunnskapsdepartementet tidligere anslått at en slik utvidelse av retten til barnehageplass vil ha en kostnad på om lag 930 mill. kroner.

Dette flertallet vil trekke frem at regjeringen sammen med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti prioriterer en rekke tiltak rettet mot kompetanse og bemanning i statsbudsjettet for 2025, slik at ungene skal møte nok ansatte med rett kompetanse. Sammen styrker disse partiene tilskudd til bemanning på 800 mill. kroner, i tillegg er tilskuddsordningen for økt pedagogtetthet og bemanning i barnehager i levekårsutsatte områder videreført med 208,9 mill. kroner.

Dette flertallet mener det er viktig å sikre barnehageplass for barn født i desember innen utgangen av måneden barnet fyller ett år. Samtidig med en utvidelse av rett til barnehageplass må det sikres en forsvarlig bemanning i barnehagene, slik at utvidelsen ikke går på bekostning av kvaliteten og en allerede presset bemanningssituasjon.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser at regjeringen har gjennomført og satt i gang flere grep for å gjøre barnehagen mer tilgjengelig for alle. I 2022 ble målet om å redusere maksprisen i barnehagen til prisnivået fra barnehageforliket i 2003 oppfylt. Fra august 2024 har regjeringen redusert maksprisen over hele landet med 1 000 kroner, og ny makspris er 2 000 kroner. For kommuner i sentralitetssone 5 og 6 er barnehageprisen redusert ytterligere. Disse medlemmer mener dette er et historisk løft for barnefamiliene og et viktig tiltak for samfunnet. Videre har regjeringen sammen med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti innført gratis

barnehage fra det tredje barnet for foreldre som har flere barn i barnehagen samtidig, og gratis barnehage i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms.

Disse medlemmer viser til regjeringens mål om å legge til rette for at alle barn i Norge skal få mulighet til å ta del i barnehagefellesskapet, og at kvaliteten i barnehagene skal bli bedre og mer likeverdig.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil vise til at barnehageforliket fra 2003 har dannet grunnlaget for norsk barnehagepolitikk, og de sentrale målsettingene Stortinget har jobbet etter, stammer fra denne avtalen. Ett av disse målene var full barnehagedekning, og den lovfestede retten til barnehageplass ble innført i 2009.

Disse medlemmer mener det er på tide at man får et barnehageopptak som er tilpasset dagens samfunn. Et mer fleksibelt opptak til barnehagene må ivareta de ulike behovene til barnefamiliene, og fødselstidspunkt bør ideelt sett ikke ha betydning for hvor lenge foreldre må vente på barnehageplass. Disse medlemmer mener det er viktig å legge til rette for reell full barnehagedekning. For å oppnå dette må det være en økonomisk likebehandling av kommunale, kommersielle og ideelle barnehager, og det må på plass et opptakssystem som er bedre tilpasset familienes behov. Disse medlemmer støtter representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at disse partiene har prioritert rett til barnehageplass for barn født i desember i partienes alternative budsjetter.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener barnehagen spiller en viktig rolle i å fremme barndommens egenverdi og bidra til en meningsfull oppvekst. Derfor er det en styrke at flest mulig barn som vokser opp i Norge, går i barnehagen før de begynner på skole.

Disse medlemmer vil vektlegge at barnehagen er den første arenaen hvor barn møter et fellesskap med fokus på lek og sosialisering. Det har også en egenverdi å møte andre barn uavhengig av sosial, kulturell eller etnisk bakgrunn.

Disse medlemmer vil vise til reduksjonene i barnehagepris som ble sikret da Senterpartiet satt i regjering. Maksprisen på barnehagen ble halvert for alle barnehageplasser i sentralitetssone 5 og 6, mens reduksjonen ble på over 1 300 kroner for resten av landet. I tillegg har det blitt bevilget mer til bemanning i barnehagene, som er avgjørende dersom barn født i desember på sikt skal få lovfestet rett til barnehageplass innen utgangen av måneden de fyller ett år.

Disse medlemmer merker seg statsrådens uttalelse, hvor det redegjøres for budsjettkonsekvensen ved en utvidelse av retten til barnehageplass. Disse med-

le m m e r merker seg også at det redegjøres for en krevende bemanningssituasjon i barnehagene samt høyt sykefravær og utfordringer med å rekruttere faste ansatte.

Disse medlemmer mener derfor det er viktig at kommunene sikres tilstrekkelig finansiering, slik at en utvidet rett til barnehageplass sikres for alle landets kommuner.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag for Stortinget i løpet av 2025 om innføring av rett til barnehageplass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år, for barn født i desember.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at dyrtiden, med høye renter, skyhøye bokostnader, økte matvarepriser og med en stadig mer utrygg verdensøkonomi, gjør det svært viktig at velferdstjenestene bygges ut. I en slik økonomisk virkelighet er det svært utfordrende for en familie å miste en hel inntekt i opptil 8 måneder. Disse medlemmer mener det haster å få på plass en rett for barnehageplass for barn født i desember.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå å bevilge penger i statsbudsjettet for 2026 slik at barn født mellom 1. og 31. desember 2025 får rett til barnehageplass innen utgangen av måneden de fyller ett år, fra og med 2026.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at barnehagen er en av de viktigste arenaene for å utjevne sosiale forskjeller mellom barn. Andelen barn som går i barnehage, har økt gjennom hele 2000-tallet, og barnehagen er for de aller fleste barn en viktig del av deres oppvekst. De fleste barn begynner i barnehagen rundt et års alder. Det er etter disse medlemmers syn viktig både for barn og foreldre at alle barn har rett til barnehageplass når foreldrene er ferdige med foreldrepermisjon.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til høringsinnspillet fra KS, hvor det fremgår at halvparten av barn født i desember får plass fra måneden de fyller ett år, og at disse plassene ikke er finansiert fra staten. Dette medlem er enig med KS i at en ny rett til plass må være fullfinansiert, slik at den nye retten ikke skaper en mer presset bemanningssituasjon i barnehagesektoren.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke de kommunale overføringene til bemanning og økt barnehagelærertetthet i barnehagene i forbindelse med en utvidet rett til opptak til barnehageplass, slik at det blir sikret nok ressurser til å opprette og drifte dette tilbudet.»

Dette medlem viser til at det ved en utvidelse av et tilbud for desemberbarna er viktig at kvaliteten i tilbudet ikke forringes. Dette medlem mener at det i overgangen må sikres videre utvikling av barnehagetilbudet, styrking av kvaliteten og at det sørges for kompetanseheving for de ansatte.

Komiteens medlem fra Rødt deler forslagsstillernes bekymring for de familiene som opplever å ikke ha barnehageplass etter endt foreldrepermisjon. Gode barnehager med nok ansatte er viktig for barns utvikling og trivsel, men også helt nødvendig for at foresatte kan delta i arbeidsliv eller fortsette studier, og barn fødes hele året. I mangel av barnehageplass må mange foresatte ta ulønnet permisjon, noe som er negativt for både de personene det gjelder, og samfunnet.

Dette medlem ønsker gode barnehagetilbud, med nok og kompetente ansatte for alle barn, og mener at gode barnehager er viktig for barna, samfunnet og som et viktig likestillingstiltak. Dagens bemanningssituasjon er så alvorlig at dette medlem mener det må sikres nok ansatte før man utvider retten til barnehageplass til å gjelde flere barnegrupper. Rødt ønsker to barnehageopptak i året og mener dette vil sikre mulighet for å planlegge bemanning, tilvenning og stabilitet for barnehagene. Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor partiet foreslår å fjerne kontantstøtten og omgjøre ytelsen til ventestøtte for barn som ikke har barnehageplass.

Landets barnehager står i en bemanningskrise, og en nylig gjennomført kartlegging av over 600 barnehageavdelinger i Akershus bekreftet dette. Kartleggingen viste at grunnbemanningens reelle tilstedeværelse med barna tilsvarer at bemanningsnormen kun er oppfylt 25 prosent av barnehagens åpningsstid, tilsvarende to og en halv time om dagen.

Dette medlem viser til Foreldreutvalget for barnehagers (FUB) høringsinnspill, hvor det uttrykkes støtte til forslaget fra et foreldreperspektiv, men at bemanningskrisen i norske barnehager fremstår som den viktigste utfordringen å prioritere nå. Dette medlem deler denne vurderingen, og derfor har Rødt gjentatte ganger fremmet forslag om en styrking av bemanningen i barnehagen. Dette medlem deler også FUBs bekymring for at representantforslaget vil føre til ytter-

ligere press på dagens bemanningssituasjon ved at det blir større variasjoner gjennom året.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Sosialistisk Venstreparti mener at løpende opptak til barnehage er et ønsket tiltak, men at bemanningssituasjonen i barnehagene i dag er så presset at det ikke vil være mulig å innføre løpende opptak på nåværende tidspunkt. Disse medlemmer viser til KS sitt høringsinnspill, hvor det kommer frem at 1 200 desemberbarn ikke får barnehageopptak den måneden de fyller ett år. Det viser at dagens barnehageopptak fører til at mange foreldre må ta ulønnet permisjon for å være hjemme. Dette er en svært uheldig utvikling for både arbeidslivet og for økt likestilling.

Disse medlemmer vil understreke at en barnehageplass når familien trenger det, er svært viktig for å skape forutsigbarhet og økonomisk trygghet for foreldre. Disse medlemmer mener at å utvide retten til barnehageplass til å gjelde til og med desember er et viktig første steg i å nå et mål om løpende barnehageopptak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til at disse partiene vil innføre løpende barnehageopptak for å sikre alle familier barnehageplass uansett når på året barna er født, fordi det er urettferdig at barn født sent på året ikke får barnehageplass. Det er forskjellbehandling av barn, som bør ha samme tilgang og rett på den viktige arenaen barnehagen er for barns lek og læring. Og det er urimelig for foreldre, som må ta ulønnet permisjon og blir borte fra arbeidslivet fordi barnet deres ikke har rett på barnehageplass. Disse medlemmer støtter på denne bakgrunn forslaget.

Komiteens medlemmer fra Venstre viser videre til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2025 styrket overføringene til barnehagene med hele 4,5 mrd. kroner. Både finansiering av løpende barnehageopptak og styrket grunnbemanning var viktige prioriteringer for Venstre.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen foreslå å bevilge penger i statsbudsjettet for 2026 slik at barn født mellom 1. og 31. desember 2025 får rett til barnehageplass innen utgangen av måneden de fyller ett år, fra og med 2026.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag for Stortinget i løpet av 2025 om innføring av rett til barnehageplass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år, for barn født i desember.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen styrke de kommunale overføringene til bemanning og økt barnehagelærertetthet i barnehagene i forbindelse med en utvidet rett til opptak til barnehageplass, slik at det blir sikret nok ressurser til å opprette og drifte dette tilbudet.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at barn født i desember får rett til barnehageplass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år, på lik linje med barn født i september, oktober og november.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 24. april 2025

Hege Bae Nyholt

leder

Elise Waagen

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/1666-

Dato
24. mars 2025

Representantforslag nr. 108 S (2024-2025) om lovfestet rett til barnehageplass for barn født i desember, innen utgangen av måneden de fyller ett år

Barnehager utgjør en svært viktig del av velferds- og utdanningstilbudet i Norge. Gjennom barnehagen får tusenvis av barn over hele landet en hverdag hvor de opplever mestring, lek og læring.

Gjennom barnehageforliket i 2003 ble det besluttet at alle familier som ønsket det, skulle få tilbud om barnehageplass. Det ble satt et mål om full barnehagedekning, og det skulle innføres maksimalpris på foreldrebetalingen.

Jeg vil også påpeke at Høyre hadde muligheten til å utvide retten til barnehageplass ytterligere da dette var oppe til behandling sist, i 2017. Det gjorde de ikke. Høyre stemte heller ikke for en utvidelse av retten til barnehageplass når det i 2023 ble fremmet representantforslag om å utvide retten til plass, men påpekte nettopp at det er knyttet store kostnader til et slikt forslag, og at det ikke er nok barnehageplasser tilgjengelig

Siden den gang har barnehagesektoren vært gjennom en stor utvikling. I 2009 var kapasiteten bygd godt nok ut til at det var mulig å innføre en rett til barnehageplass. Da retten ble innført hadde barn som fyller ett år senest innen utgangen av august, rett til barnehageplass fra august samme år. Siden den gang har retten blitt ytterligere utvidet i to omganger i 2016 og 2017, slik at også barn født i september, oktober og november har rett til barnehageplass innen utgangen av måneden de fyller ett år. Dette er utvidelser Arbeiderpartiet stemte for, og som vi tidligere også har foreslått.

Vi har sett at bruken av barnehage har økt i takt med utbyggingen av sektoren. Statistikk fra SSB og Utdanningsdirektoratet viser at 93,8 prosent av alle barn mellom 1 og 5 år hadde en barnehageplass i 2023. Vi har særlig sett en økning i bruk av barnehage blant de yngste barna. De siste ti årene har dekningsgraden for ettåringene økt med over ti prosentpoeng, og i 2023 var dekningsgraden for disse 81,8 prosent.

Kommunene organiserer selv opptaket til barnehage, og de kan selv velge om de for eksempel ønsker ett hovedopptak i året, supplerende opptak eller løpende opptak til barnehage. Jeg ser at mange kommuner får til gode løsninger for fleksible barneopptak. Det gjør at flere foreldre får tilbud om barnehageplass før retten til plass faktisk inntreffer.

Som representantene peker på, kan systemet for barnehageopptak være utfordrende for familier med barn født i desember. Regjeringen vurderer hele tiden om det er behov for å gjøre endringer i regelverket for å sikre et mer tilgjengelig barnehagetilbud, blant annet knyttet til retten til barnehageplass. En utvidelse av retten til plass fra fylte ett år for barn født i desember forutsetter at bemanning økes tilsvarende – gjennom hele året. I en situasjon der bemanningssituasjonen i barnehagesektoren allerede er utfordrende, sykefraværet høyt og det er krevende å rekruttere både faste ansatte og vikarer, vil en slik utvidelse nå forverre situasjonen ytterligere. Jeg mener at det ikke er riktig prioritering å utvide retten til barnehageplass samtidig som vi vet at vi ikke vil ha nok ansatte til å ta vare på barna våre.

Kunnskapsdepartementet har tidligere anslått at en slik utvidelse av retten til barnehageplass vil ha en kostnad på om lag 930 mill. kroner. I beregningen er det lagt til grunn at plassene som tas i bruk fra vårhalvåret finansieres fra begynnelsen av barnehageåret i august året før, og det er tatt høyde for at flere barn i barnehage vil medføre en reduksjon i utgiftene til kontantstøtte. En utvidelse av rett til plass fra fylte ett år for alle barn vil medføre behov for å finansiere om lag 3 100 nye barnehageplasser, og vil stille ytterligere krav til bemanningen og den pedagogiske virksomheten i barnehagene.

Regjeringen er opptatt av at alle barn skal ha tilgang til et likeverdig barnehagetilbud av høy kvalitet, og vi vil derfor først og fremst sørge for å arbeide for bedre bemanning, at barnehagene er attraktive arbeidsplasser, at barnehagelærere blir i yrket og at kvaliteten styrkes.

Regjeringen har så langt prioritert andre tiltak for å forbedre barnehagetilbudet. Siden regjeringen tok over i 2021, har maksprisen i barnehagene blitt redusert med 1 315 kroner per måned. Med prisjustering så betyr det at en familie med ett barn i barnehage sparer 19 200 kroner i 2025 sammenlignet med prisen regjeringen Solberg foreslo i sitt siste budsjettforslag. Regjeringen har også gjort barnehagen gratis fra tredje barn for foreldre som har flere barn i barnehagen. I tillegg er 800 mill. kroner av veksten i frie inntekter fra 2025 begrunnet med styrket bemanning i barnehagene. For å styrke bemanningen ekstra der det er størst behov, gis det også tilskudd til økt bemanning i levekårsutsatte områder på 209 mill. kroner i 2025. Utdanningsdirektoratet har nylig utarbeidet en veileder som presiserer hvordan

bemanningsregelverket skal forstås og praktiseres, for å bidra til økt regelverksetterlevelse og bedre bemanning.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur

